

Διδαχὴ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μιαούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 4^ο | 7 Οκτωβρίου 2024 | Αρ. Φύλλου 201

ΟΛΗ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

*Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης,
ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας.*

Ἐχωριστά για την παναγία, ἀχραντη, ὑπερευλογημένη,
ἐνδοξη κυρία μας Θεοτόκο και αειπάρθενο Μαρία.

Στην Αγία Τράπεζα τώρα είναι το σώμα και το αίμα του Κυρίου, και δεν μένει παρά στο τέλος νσ κοινωνήσουν οι πιστοί: «ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παρησίαν τὴν πρὸς σέ, μή εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα». Η ευχή, που δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι απευθύνεται προς το Θεό Πατέρα, στο σημείο αυτό εδώ κάνει λόγο για τα αποτελέσματα της θείας Κοινωνίας: το σώμα και το αίμα του Κυρίου να γίνουν σ' εκείνους που μεταλαβαίνουν για την ειρήνη της ψυχῆς των, για την ἄφεση των ἁμαρτιῶν τους, για να λάβουν τις δωρεές του Ἁγίου σου Πνεύματος, για να πάρουν θέση στη βασιλεία των ουρανῶν, για να ἔχουν παρησία ἐνώπιόν σου κι ὄχι για να ἁμαρτήσουν και να κατακριθῶν. Δηλαδή το ευχαριστιακό μυστήριο δεν είναι το ἴδιο ἓνα τέλος, ἀλλὰ ἓνα μέσον για μια πνευματική πραγματικότητα μεγαλύτερη ἀπὸ τα μυστήρια, «ὧν μετασχόντες», καθὼς γράφει ο ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, «τὴν ζωοποιὸν καὶ ἁγιαστικὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ εἰσδεχόμεθα».

Η ευχή της αναφοράς συνεχίζεται και μετά την επίκληση και τον καθαγιασμό των τιμίων δώρων. Αλλά τώρα σε κάποιο

άλλο τόνο και, θα λέγαμε, προς άλλη κατεύθυνση. Έως εδώ η ιεροτελεστία είχε μια κίνηση ανοδική· τώρα έχουμε την αίσθηση πώς αρχίζουμε σιγά-σιγά να κατεβαίνουμε. «*Ἔτι προσφερόμεν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἐγκρατευτῶν καὶ παντός πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τετελειωμένου*». Τελούμε την θεία Λειτουργία για όλους τους Αγίους της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης και για κάθε ψυχή δικαίου ανθρώπου, που απέθανε με πίστη.

Στο σημείο αυτό η ευχή είναι σαν ένα προσκλητήριο της Εκκλησίας, στο οποίο είναι παρόντες όλοι οι Άγιοι της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Για να δείξει, γράφει ο Θεόδωρος επίσκοπος Ανδίδων, «*ὅτι εἷς Θεός ἐστι κἀκείνων καὶ τούτων, ὁ τό παρόν τοῦτο μυστήριον εὐδοκίσας τελέσαι πρό τῶν αἰώνων· καὶ ὅτι πάντες τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἰάθημεν καὶ ὅτι ὑπὲρ πάντων ἐχύθη τό αἷμα αὐτοῦ*». Ένας είναι ο Θεός, και εκείνων και τούτων, εκείνος που ευαρεστήθηκε προαιώνια να κάμει τούτο το μυστήριο· όλοι, και εκείνοι κι εμείς, με το δικό του τραύμα γιατρευτήκαμε και για όλους μας χύθηκε το αίμα του. Στις στρατιωτικές τελετές, όταν γίνεται προσκλητήριο των πεσόντων, ένας φωνάζει με τη σειρά τα ονόματα κι ένας άλλος απαντά· «*Ἀπὼν ἔπεσεν ὑπὲρ πατρίδος*». Αλλά στην Εκκλησία δεν υπάρχουν απόντες, γιατί δεν υπάρχουν νεκροί. Ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός το βεβαιώνει ότι «*οὐκ ἔστιν ὁ Θεός Θεός νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων*». Ένας άλλος ερμηνευτής της θείας Λειτουργίας γράφει εδώ τα εξής· «*Συγκαλοῦνται δέ πᾶσαι αἱ ψυχαὶ αὐτῶν μετὰ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ μαρτύρων συνεισελθεῖν καὶ ἀνακληθῆναι μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ μυστικῇ τραπέζῃ τῆς βασιλείας Χριστοῦ*». Η θεία Λειτουργία είναι πρόσκληση και σύναξη όλων των Αγίων στο δείπνο και το τραπέζι του Χριστού.

«*Ἐξαιρέτως της παναγίας, ἀχράντου...*», ξεχωριστά της άχραντης Παναγίας. Η χαμπλόφωνη ανάγνωση του λειτουργού τώρα γίνεται ηχηρή εκφώνηση, ξεχωρίζοντας την υπεραγία Θεοτόκο και δίνοντας σ' αυτή την πρώτη θέση μέσα σε όλους τους Αγίους. Η υπεραγία Θεοτόκος κατά το ανθρώπινο είναι η ρίζα αυτής της θυσίας. Στη θεία Ευχαριστία κοινωνούμε το σώμα και το αίμα, που από αυτήν πήρε ο ενανθρωπήσας θείος Λόγος· η σάρκα του Κυρίου είναι σάρκα της Θεοτόκου, κι ας μη σκανδαλισθεί κανείς μ' αυτό τον τολμηρό λόγο, γιατί δεν είναι δικός μας, αλλά

του αγίου Συμεών του νέου Θεολόγου. Η μητέρα του Χριστού είναι και δική μας μητέρα, αφού εμείς είμαστε αδελφοί του Υιού της, καθώς εκείνος «οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφούς ἡμᾶς καλεῖν» καταδέχεται να μας ονομάζει αδελφούς του. Η παρθένος Μαρία είναι η «κεχαριτωμένη» και η «εὐλογημένη ἐν γυναιξί», καθώς την ονόμασε ο αρχάγγελος Γαβριήλ, και το «Θεοτόκος» είναι η βάση της Ορθοδοξίας. Η τρίτη οικουμενική Σύνοδος εδογματίισε ότι «ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι»· ομολογούμε πώς η αγία Παρθένος είναι Θεοτόκος, γιατί πραγματικά ο θείος Λόγος σαρκώθηκε κι έγινε άνθρωπος, που «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου» κυοφορήθηκε μέσα της και γεννήθηκε απ' αυτήν.

Στο «Ἐξαιρέτως...» αποκρίνεται ο λαός και συμμετέχει ενεργότερα στην ιεροτελεστία· ο χορός ψάλλει το «Ἄξιόν ἐστιν...», που είναι ένας από τους επίσημους ὕμνους της θείας Λειτουργίας. Γι' αυτό και οι ψάλτες βάζουν όλη τους την τέχνη και τη δύναμη για να το ψάλλουν. Αλλά δεν μπορούμε να βεβαιώσουμε πώς πάντα κατορθώνουν το καλύτερο. Από τα αμέτρητα «Ἄξιόν ἐστιν...», που υπάρχουν στις μουσικές συλλογές, ελάχιστα είναι που έχουν ήθος και χαρακτήρα ιερής μουσικής. Γι' αυτό θα πρέπει να ψάλλεται το «συνηθισμένον», εκείνο που ψάλλεται στον πατριαρχικό ναό και στο Ἅγιον Ὄρος.

Ο χορός ψάλλει τον ὕμνο της Θεοτόκου κι ο λειτουργός συνεχίζει να διαβάζει χαμπλόφωνα την ευχή της αναφοράς· «*Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ· τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων...*». Εδώ αναφέρει το όνομα του Αγίου της ημέρας, και κλείνει τη σειρά των Αγίων με αυτή τη φράση· «*ὧν ταῖς ἰκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς, ὁ Θεός*». Η Εκκλησία απονέμει τιμή στους Αγίους και τους έχει πρεσβευτές προς το Θεό και προστάτες του βίου των πιστών. Αλλά το μνημόσυνο των Αγίων στην θεία Λειτουργία είναι κι αυτό μια έκφραση ευχαριστίας στο Θεό· γιατί, καθώς εξηγεί πάλι ο Καβάσιλας, «*οὗτοί εἰσιν αἱ ἀφορμαὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὑπὲρ τούτων προσάγει τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὡς χαριστήριον τῷ Θεῷ... Διὰ τοῦτο οὐδὲν αὐτοῖς εὐχεται ὁ ἱερεὺς, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὸς παρ' ἐκείνων εἰς τὰς εὐχὰς δεῖται βοηθεῖσθαι*». Οι Ἅγιοι είναι αφορμή στην Εκκλησία για να ευχαριστεῖ τον Θεό. Γι' αυτούς λοιπόν ευχαριστεῖ τώρα στη θεία Λειτουργία... Και δεν εὐχεται γι' αυτούς ο ιερέας, ἀλλ' αὐτὸς ἔχει ἀνάγκη να στηρίζεται στις δικές των εὐχές.

Η ευχή της αναφοράς και της ευχαριστίας προς το Θεό Πατέρα συνεχίζεται, κι ο λειτουργός περνάει τώρα στο μνημόνευμα όλων των κεκοιμημένων· τους μνημονεύει έναν έναν με τα ονόματά τους, και τελειώνει· *«καί ανάπαυσον αὐτούς, ὁ Θεός ἡμῶν, ὅπου ἐπισκοπεῖ τό φῶς τοῦ προσώπου σου»*· και ανάπαυσέ τους, Θεέ μας, όπου λάμπει το θείο και ανέστερο φως σου. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος διδάσκει εδώ τα εξής· *«Δεν νομοθετήθηκε από τους Αποστόλους στην τύχη, να μνημονεύονται δηλαδή στη θεία Λειτουργία εκείνοι που έφυγαν ήξεραν ότι γίνεται σ' αυτούς πολύ κέρδος και πολλή ωφέλεια. Γιατί, όταν στέκεται ολόκληρο εκκλησίασμα και υψώνει τα χέρια του μαζί με όλους τους ιερείς, κι όταν επάνω στην αγία Τράπεζα είναι η φρικτή θυσία, πώς λοιπόν, όταν για όλους αυτούς παρακαλούμε, δεν θα μας ακούσει ο Θεός;»*. 'Υστερ' από τους κεκοιμημένους έρχονται οι ζώντες, ο κλήρος και ο λαός, όλη η καθολική Εκκλησία, και τελευταία οι πολιτικοί άρχοντες, στα χέρια των οποίων είναι η ειρήνη και η ασφάλεια του λαού· *«ἵνα καί ἡμεῖς ἐν τῇ γαλήνῃ αὐτῶν ἤρεμον καί ἡσύχιον βίον διάγωμεν, ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καί σεμνότητι»*. Η ειρήνη και η πολιτική και κοινωνική ευστάθεια στον κόσμο είναι η παντοτινή προσευχή της Εκκλησίας.

Στην ερμηνεία της θείας Λειτουργίας ο Καβάσιλας γράφει· *«Διά τῶν μυστηρίων ἡ Ἐκκλησία σημαίνεται»*. Ο λόγος του Αποστόλου, ότι η Εκκλησία είμαστε *«σῶμα Χριστοῦ καί μέλη ἐκ μέρους»*, είναι η πραγματικότητα στη θεία Λειτουργία· εκεί φαίνεται τί είναι πραγματικά η Εκκλησία, ως το σώμα του Χριστού, στο οποίο ο καθένας από μας είμαστε ένα μέλος. Το μνημόνευμα των Αγίων, των κεκοιμημένων και των ζώντων, αμέσως μετά τον καθαγιασμό είναι ένα γενικό προσκλητήριο της Εκκλησίας. Μέσα στο άγιο δισκοπότηρο είναι το σώμα και το αίμα του Χριστού και οι μερίδες των Αγγέλων και των Αγίων των κεκοιμημένων και των ζώντων και όλων όσοι είμαστε στη σύναξη και όλων των πιστών σ' όλο τον κόσμο· *«πᾶσα ἡ τῶν ἀγίων ἀπογραφὴ ἀδιαστάτως τῷ Χριστῷ παρεστῶσα»*, καθώς γράφει ένας αρχαίος εκκλησιαστικός συγγραφέας. Στη μέση όλων, στα δεξιά του Χριστού η υπεραια Θεοτόκος, την οποία ξεχωριστά μνημονεύει ο Λειτουργός· *«Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας»*. Αμήν.

† Σ & Κ Δ